

Als eerste in de reeks van gesprekken met veldwerkers, volgt hieronder een ontmoeting met Willem Klaver, die 25 jaar kooiker is geweest op de Bakkerskooi van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten te Wanneperveen.

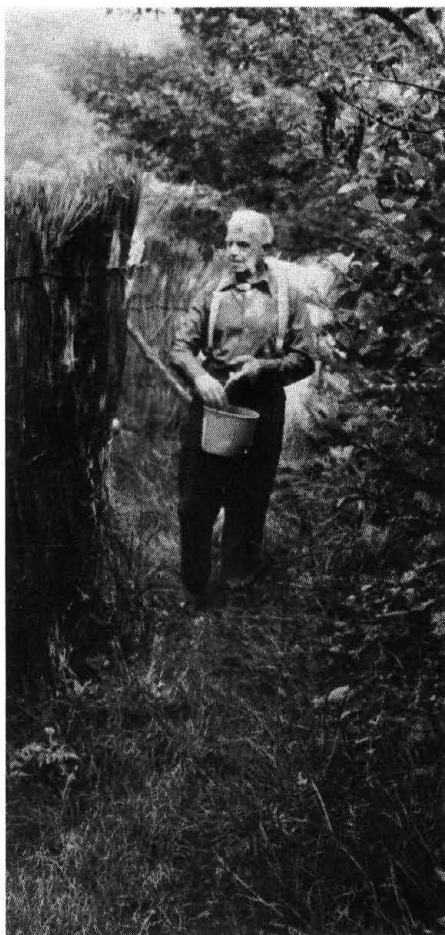
Een leven als kooiker

V. de Meester-Manger Cats

Willem Klaver (72 jaar) woont nog in de ruime boerderij van zijn grootvader aan de rand van Belt-Schutsloot. Een paar palingfuiken hangen te drogen in de zon, een vriendelijk kooikertje* loopt me al kwispelend met zijn wuivende staart tegemoet, als ik op een zonnige augustusdag op bezoek kom. Hoewel Willem Klaver al enkele jaren gepensioneerd is, vertelt hij over het kooikersvak als ware het nog zijn dagelijks werk. Op mijn vraag hoe hij begon, blijkt dat hij er helemaal in is opgegroeid. 'Je moet van jongs af aan meelopen, om een goede kooiker te worden', zal hij even later zeggen als hij het over zijn opvolger heeft, maar deze uitspraak slaat evenzeer op hemzelf. Zijn grootvader, Siem Klaver, heeft eertijds zelf een kooi aangelegd in een paar oude trekaten bij Belt-Schutsloot. Deze 'Klaverskooi' is nog steeds in de familie (voor 1/4 van NM), het is de kooi waar Willem als kleine jongen het vak leerde en waar hij nu, als ervaren oude rot, nog geregeld komt. 'Zonder zo'n gang naar buiten kan een man toch niet leven,' zegt hij.

— 'Hoe bent u kooiker van de Bakkerskooi geworden?'

'Ik wilde alléén op een kooi zitten. Daar had je de kooi van de oude Bakker, die was 75 en het zat er wel in dat er een nieuwe kooiker moest komen, maar om nu naar hem toe te gaan en te zeggen: 'Ie bent old, kan ik oe niet opvolgen?', dat kon je niet doen. Toen ben ik naar de burgemeester gegaan, maar die zei: 'Dat weet ik ook niet, daar kan ik weinig aan doen.' Geen twee dagen later kwamen mijnheer Drijver en mijnheer Brouwer bij mij en de burgemeester

had er ook al met de oude Bakker over gesproken en toen kon ik op de Bakkerskooi komen. Dat was in 1952.'

'Toen ik 65 jaar was, moest ik er eigenlijk mee ophouden, maar ik ben toen overeen gekomen om nog 4 jaar door te gaan om mijn opvolger in te werken. Het lag voor de hand dat dat mijn neef Roelof zou zijn, Roelof de Jonge, een zoon van mijn zuster. Als kleine jongen van 4, 5 jaar ging hij altijd al met me mee. Hij is er helemaal in opgegroeid; zo moet je het vak ook leren. Toen hij tien was hielp hij om kooien* te leggen, natuurlijk niet zo hoog als ik ze kon leggen. Later mocht hij mee met vangen. Ik weet het nog goed, hij moet toen twaalf geweest zijn, het was een koude dag en hij ging 's morgens met me mee. De vangst viel me tegen, ik had er graag meer willen hebben. Het jong zei: 'Ome Willem, we gaan vanmiddag toch ook weer?' Ik zei: 'Natuurlijk jongen.' 's Middags vingen we er echter maar vier, maar ik zei: 'We doen het nog eens rustig aan met z'n beiden, we wachten nog een half uurtje', en daarna: 'Oe hebt jonge benen, noe gaat ie naar de pijpen aan de andere kant'. Een poosje later vielen er eenden in en

kwamen de pijp in en ook in de andere pijp en ik denk: 'Donders wat jammer dat die vent niet bij mij is'. Toen hij eindelijk terug kwam zeg ik: 'Waar ben ie toch gebleven, ik heb er negen,' en hij zegt: 'Ik heb er twaalf.' 'Hoe kan dat', vraag ik en hij vertelt: 'Ik ben onder een bosje weggekropen en er vielen er wel honderd in.' De oude Klaver heeft er nóg plezier in: 'Dat is het goede werk: je moet je niet laten zien.' Verder zegt hij over de wijze van werken: 'Je moet je verdekt opstellen en dan moet het hondje ze trekken en ook de lokkers, die komen op het voer af, maar dat weten de wilden niet, die volgen uit nieuwsgierigheid, daaraan kun je ze herkennen.'

— 'Hoe wordt zo'n kooihondje afgericht?'

'Dat doen we nog 't meest als we een jonge hebben dat hij met de olde meeloopt. We proberen het ook wel in de kamer. Laat hem eerst om ene stoel heenlopen en dan hem belonen en dan om 2, 3 of 4 stoelen heen; dat scheelt een stuk als je in de kooi bent.'

Ter verduidelijking over de eenden: 'De 'lokkers', dat zijn de eenden die blijven. Zij hebben in de korven gebroed. In de Bakkerskooi worden er elk voorjaar een honderd geplaatst. Klaver vertelt: Van nature zijn die eenden wild, want zij zwemmen uit, maar als de jacht open is, komen zij weer terug om bescherming te zoeken. De 'staleenden' blijven in de kooi'.

Ten gerieve van de vele kampeers en toeristen in het gebied van de Wieden heeft NM de opening van de eendenjacht hier van 24 juli naar 1 september verschoven.

— Wordt er in een eendenkooi van NM nog veel gevangen?

'Ik heb enorm veel eenden geringd. Er zijn terugmeldingen geweest uit Rusland. Eén keer had ik een smient geringd die een week later aan de Kaspische Zee geschoten werd. Het gaat NM niet zozeer om het vangen, maar om het in stand houden van de kooi. Mijnheer van Dijk heeft indertijd toegestemd dat er ook nog wat gevangen wordt en dat doen we nóg. Als er niet gevangen mocht worden, dan was er aan de hele kooi niets an,' aldus Klaver.

Uit zijn verhalen blijkt dat het werk van de kooiker uit heel wat meer bezigheden bestaat dan het vangen gedurende enkele maanden per jaar. Het

Bakkerskooi

hele jaar door zit hij twee maal per dag op de kooi, die hij bewaakt en behoedt tegen elke verstoring. 'Rust is het allerbelangrijkste' volgens Klaver en hij denkt niet uitsluitend aan menselijke indringers als hij spijtig vertelt dat zowel in de Bakkerskooi als in de Otterskooi een havik broedt. 'Ik heb niets tegen een havik, maar die moet van die kooi afblijven. Op een avond had hij er drie eenden van de wal gehaald en de veren dreven op de plas, dat kán niet: daar worden die lokkers schichtig van en dan kun je niets beginnen. Roeken en aalsscholvers mogen van mij in de kooi zitten, die doen er geen kwaad.'

Voor mensen is het niet zo gemakkelijk om in de Bakkerskooi te komen, want je moet over het water. Als 's winters de sloten zijn dichtgevroren ligt dat anders. Klaver hakt daarom een flinke bijt in het ijs. Dan kan het volgende gebeuren: 'Het was op een zaterdagavond in de winter van '63. Ik kwam een kennis tegen met zijn vrouw. Hij zei naar de Schutsloot te willen, maar hij zei niet dat hij de kooi wilde zien. Toen ik er echter zondagmorgen kwam, dacht ik 'Wat hebben we nou? ...' Er stonden allemaal

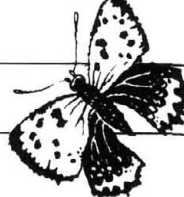
modderstappen op het ijs, het was duidelijk: hij had de bijt niet gezien, het waren alleen afdrucken van mannen-schoenen: zijn vrouw zal hem er wel uut hebben getrokken. We zijn elkaar daarna nog wel tegengekomen, maar we hebben er nooit over gesproken.'

Tussen 1 april en 15 juni mag de kooi door leden van NM bezocht worden na afspraak met de kooiker. Op mijn vraag naar zijn ervaringen vertelt Klaver: 'Vroeger ging Roelof altijd met mij mee en nu doen we het omgekeerd: als er een grote groep is, ga ik met hém mee. De mensen vragen van allerlei en dan kan er één van ons achterblijven want er zijn altijd van die nieuwsgierigen. Dan kun je in de gaten houden of ze niets aan de korven doen want dat kun je niet hebben.'

Vanzelfsprekend is de omgeving van de kooi ook van invloed op het gebeuren binnen de kooi. Ik vraag hem of er veel veranderd is in de jaren dat hij hier woont. Hij vertelt dan: 'Na de oorlog stond hier in feite nergens meer een boompje. Alles werd weggehaald voor brandhout. Bij de Klaverskooi en de Bakkerskooi wilden ze de bomen ook weghalen, maar dan zei ik: 'Nee jongens, ik begriep, ie zit om het hout

verlegen, maar hiér kom je toch niet an. Al die bomen die je nu in 't ronde ziet, zijn na de oorlog opgegroeid. Een boel wat vroeger rietland was, is nu bos geworden. De mensen hadden het zelf eigenlijk laten verwaarlozen en dan gaan ze het verkopen aan NM en NM wordt er op aangekeken. Nu is alles bebost, maar dat is niet in de tijd van NM gekomen, dat wás al zo toen ze het verwierven. Op het ogenblik is NM echter hard bezig met schonen. Het moet ook weer niet té veel een vlakke worden, maar om de kooien, om de Otterskooi en de Bakkerskooi is dat wel goed.'

Tenslotte mag ik met hem mee de Klaverskooi in. Het begin van het pad is nauwelijks zichtbaar en het bordje 'Verboden Toegang' staat verborgen tussen het riet: 'als de mensen dat zien, denken ze: daar zit wat achter, en gaan ze juist kijken,' zegt Klaver. Verderop verbreedt het pad zich door een veld van riet, met wat losse elzen en berken, die overgaan in een dichte begroeiing met een wirwar van braam, kamperfoelie en springzaad. Ik loop stil achter Willem Klaver aan in deze andere wereld: 'mondje dicht', had hij van tevoren gezegd. Maar dan

draait hij zich om en zegt: 'Is het hier niet prachtig?'. In de kooihut waar nu de broedkorven liggen opgeborgen, haalt hij wat voer, mais met graan. Het hondje 'Wiedo' let scherp op, krijgt een 'snoepje' en bij de eerste pijp gekomen, loopt het geruisloos tussen de rietmatten door, de staartvaan losjes zwaaiend, om dan weer te wachten op de volgende aanwijzing van de baas. Intussen strooit Klaver wat voer in het water en direkt is het een leven van belang van drukdoende eenden die van de vijver de pijp in zijn gezwommen. Tussen spleten in de rietmat kun je goed zien wat je in de pijp hebt. Door deze dagelijkse seance zijn de eenden gewend aan hondje en kooiker. Klaver beweert echter dat hij aan de eenden ziet dat ze mijn aanwezigheid opmerken; en toch draag ik geen wit of rood, kleuren die taboe zijn in een kooi. De show herhaalt zich aan een andere pijp en aan het eind laat Klaver zien hoe hij de eenden de pijp uit helpt, of liever gezegd waar hij ze vangt. Stil verlaten we het kooibos weer, vleugelgesnor verradt dat Wiedo een fazant heeft opgedaan, — overigens zonder geluid te geven en dat is wel bijzonder voor

een kooikertje dat anders graag keft, maar ook Wiedo weet heel goed dat hij zich in de kooi stil moet houden. Als we het pad hebben afgelopen en ik Willem Klaver bedank, zegt hij: 'Als je in Rome bent, wil je de paus toch ook zien'. (let wel: dit slaat niet op hemzelf, maar op de kooi).

Verklaring van enkele termen:

Kooikertje of kooihondje: oud hollands honderas. Het kooihondje moet de eenden in de pijp lokken.

Pijp: smal slootje dat vanuit de centrale kooiplas het kooibos inloopt. Langs de pijp staan rietmatten als coulissen opgesteld, waar het kooihondje tussendoor loopt en de kooiker zich achter verborgen houdt. De pijp loopt dood in het vanghokje.

Korf of broedkorf: mand met trechtersvormige opening die dienst doet als nestgelegenheid voor de stalenheden. De korven zijn tegenwoordig van pitriet gevlochten, vroeger van stro of wilgentenen.

Stalenheden, de stal, of voereenden: eenden die merendeels in de kooi hebben gebroed met hun jongen.

Vliegstal of wilde stal: eenden die 's winters overdag in de kooi zitten, en 's avonds de kooi uitvliegen naar meren in de omgeving. De lokkers blijven meer in de omgeving van de kooi.

**Neem een
abonnement
op**

**De
Levende
Natuur**

Zie pagina 33